

การจัดหลักสูตรพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาส
ทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

นางสาววนิดา ทวีวรรณ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาควิชาบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2537

ISBN 974 - 583 - 918 - 3

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I16998856

THE ORGANIZATION OF BUDDHISM SUBJECT CURRICULUM
AT THE LOWER SECONDARY SCHOOLS IN THE EXPANSION
OF BASIC EDUCATION OPPORTUNITY PROJECT UNDER THE
JURISDICTION OF THE OFFICE OF THE NATIONAL
PRIMARY EDUCATION COMMISSION

Miss Vanida Taweewan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education

Department of Educational Administration
Graduate School

Chulalongkorn University

1994

ISBN 974-583-918-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การจัดหลักสูตรพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียน
โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

โดย

นางสาววนิดา ทวีวรรณ

ภาควิชา

บริหารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร.เพิ่มเกียรติ ชมวัฒนา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรามัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.เพิ่มเกียรติ ชมวัฒนา)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์)

พิมพ์ต้นฉบับนี้ขึ้นหลังเมื่อวิทยานิพนธ์ถูกถ่ายโอนมาในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงฉบับเดียว

วนิดา ทวีวรรณ : การจัดหลักสูตรพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียน
โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ (THE ORGANIZATION OF BUDDHISM SUBJECT CURRICULUM AT THE LOWER
SECONDARY SCHOOLS IN THE EXPANSION OF BASIC EDUCATION OPPORTUNITY
PROJECT UNDER THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF THE NATIONAL PRIMARY
EDUCATION COMMISSION) อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร.เพิ่มเกียรติ ชมวัฒนา,
211 หน้า. ISBN 974-583-918-3

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดหลักสูตรและปัญหาการจัดหลักสูตรพระพุทธศาสนา
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนและ
ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 365 ฉบับ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและ
วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า

การเตรียมการจัดหลักสูตร โรงเรียนมีการวางแผนการจัดหลักสูตร โดยยึดหลักการให้สอดคล้อง
กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรพระพุทธศาสนา และมีการสนับสนุนให้ครูจัดทำแผนการสอน สำนวความพร้อม
ของครูผู้สอน มีการจัดทำคู่มือการใช้หลักสูตร และแผนการสอน/บันทึกการสอน มีการเตรียมสื่อการสอน
โดยวิเคราะห์จุดประสงค์เนื้อหาวิชาตามหลักสูตร และมีการเตรียม การนิเทศและติดตามผล

การดำเนินการจัดหลักสูตร โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการสอน
แบบต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในวันสำคัญต่าง ๆ
ทางพระพุทธศาสนา และส่งเสริมให้ครูผลิตและใช้สื่อการสอนประกอบการเรียนการสอน มีการวัดผลและ
ประเมินผลหลังบทเรียน โดยวิธีทดสอบ ผู้บริหารโรงเรียนนิเทศและติดตามผลด้วยวิธีการให้คำปรึกษา
แนะนำ เดือนละ 1 ครั้ง

การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร โรงเรียนมีการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร
พระพุทธศาสนา ด้วยการสอบถามจากครูผู้สอน

ปัญหาการจัดหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน พบว่า ขาดเอกสารและแหล่งค้นคว้า
ในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร ครุมีจำนวนไม่เพียงพอและไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตร
พระพุทธศาสนา ครูขาดทักษะในการผลิตสื่อการสอน และขาดเครื่องมือวัดผลการเรียนที่ตรงจุดประสงค์
บุคลากรในการนิเทศและติดตามผลการจัดหลักสูตรพระพุทธศาสนามีไม่เพียงพอ

ภาควิชา...บริหารการศึกษาศึกษา.....
สาขาวิชา...นิเทศการศึกษาศึกษาและพัฒนานักเรียน.....
ปีการศึกษา.....2536.....

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

C542174 : MAJOR SUPERVISION AND CURRICULUM DEVELOPMENT

KEY WORD: BUDDHISM CURRICULUM/SCHOOLS IN THE EXPANSION OF BASIC EDUCATION OPPORTUNITY PROJECT

VANIDA TAWEEWAN : THE ORGANIZATION OF BUDDHISM SUBJECT CURRICULUM AT THE LOWER SECONDARY SCHOOLS IN THE EXPANSION OF BASIC EDUCATION OPPORTUNITY PROJECT UNDER THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF THE NATIONAL PRIMARY EDUCATION COMMISSION. THESIS ADVISOR : PERMKIET KHAMAWATTANA, Ph.D., 211 pp. ISBN 974-583-918-3

The purpose of the research was to study the organization and problems of the organization of Buddhism subject curriculum to the Lower Secondary Schools in the expansion of basic education opportunity project under the jurisdiction of the Office of the National Primary Education Commission. The population of the study was school administrators and Buddhism subject teachers. The research instrument was three hundred and sixty-five copies of questionnaire. Data was analyzed by using percentage. Research findings were as follows :

At the preparation stage, the school laid down the plan for curriculum implementation which based upon the relevance to Buddhism subject curriculum objectives. The Buddhism subject teachers were encouraged to prepare the lesson plans, surveying of teachers' readiness to teach, provision of curriculum documents and lesson plan/teaching plan. There was provision of instructional materials which were made according to the curriculum learning objectives, and provision of supervision and follow-up.

At the operational stage, the school provided instructional activities by using the other type of teaching method and based upon the relevancy of curriculum objectives, provided co-curricular activities in accordance the important Buddhist day. The Buddhism subject teachers were promoted to produce and use instructional materials. Tests were used to measure and evaluated at the end of each lesson. The school administrators supervised teachers and followed-up the activities by providing monthly counselling.

At the follow-up and evaluation stage, the school followed-up the activities and evaluated Buddhism curriculum. The teachers were requested to express their opinions by interview.

Problems were identified that shortage of reference materials and resources for preparing curriculum materials, inadequacy of qualified teachers; teachers did not attend training for effective Buddhism subject utilization; teachers' lack of skill in producing instructional materials; lack of evaluation tools relevant to curriculum objectives; and inadequacy of personnel responsible for supervising and follow-up of curriculum implementation outcome.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา บริหารการศึกษา

สาขาวิชา นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร

ปีการศึกษา 2536

ลายมือชื่อนิตด. *ahr*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *เป็ญเกียรติ วรรณน.*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม -

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากอาจารย์ ดร.เพิ่มเกียรติ
ชมวัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และข้อคิดเห็นต่าง ๆ
ในการวิจัย รวมทั้งตรวจแก้ไขข้อบกพร่องมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
ไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ รองศาสตราจารย์
ดร.บุญมี เณรยอด ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ อาจารย์สวัสดิ์ จงกล
ตลอดจนคณาจารย์ทุกท่าน เป็นอย่างยิ่งที่ให้ความรู้ คำแนะนำ ช่วยเหลือ ตลอด 2 ปีที่ได้ศึกษาอยู่
ในสาขาวิชานิเทศการศึกษาศึกษาและพัฒนาหลักสูตร

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่กรุณาตรวจแก้ไขและแนะนำในการสร้างเครื่องมือ
ที่ใช้ในการวิจัย นอกจากนี้ขอขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนโรงเรียนในโครงการ
ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่ง
เป็นประชากรในการวิจัย ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ขอขอบคุณศึกษานิเทศก์
จังหวัดนนทบุรีทุกท่าน อาจารย์ชัคเจน ไทยแท้ อาจารย์สมมาต คำวันัง ตลอดจนพี่ เพื่อน
และน้องนิเทศฯ 30 ทุกคน ที่ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนสำหรับการวิจัยครั้งนี้

ท้ายสุด ขอมอบความภูมิใจทั้งหมดที่ได้รับให้แก่แม่ผู้เป็นที่รักยิ่ง

วนิดา ทวีวรรณ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ

บทที่

1	บทนำ	
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
	ขอบเขตของการวิจัย	6
	คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	7
	ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	8
	การนำเสนอผลการวิจัย	8
2	ทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
	ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร.....	9
	องค์ประกอบของหลักสูตร.....	13
	กระบวนการพัฒนาหลักสูตร.....	15
	การนำหลักสูตรไปใช้	17
	หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)	19
	หลักการและเจตนารมณ์ของหลักสูตรพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	22
	หลักสูตรพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533	24
	การเตรียมการจัดหลักสูตร.....	36
	การดำเนินการจัดหลักสูตร.....	41
	การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร.....	47
	งาน วิจัยที่เกี่ยวข้อง	47

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย	
	ประชากรผู้ให้ข้อมูล	51
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	51
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	52
	การวิเคราะห์ข้อมูล	53
	สถิติที่ใช้ในการวิจัย	54
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	55
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	135
	สรุปผลการวิจัย	136
	อภิปรายผล	140
	ข้อเสนอแนะ	150
	รายการอ้างอิง	152
	ภาคผนวก	154
	ประวัติผู้เขียน	211

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ค่าความถี่และค่าร้อยละของแบบสอบถามที่ส่งไปและรับกลับคืน.....	53
2	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับสถานภาพของผู้บริหารโรงเรียน.....	57
3	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับสถานภาพของครูผู้สอน.....	60
4	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับการวางแผนการจัดหลักสูตร.....	65
5	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับการจัดทำแผนการสอน.....	68
6	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับการเตรียมบุคลากร.....	71
7	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับการเตรียมหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร.....	74
8	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับการเตรียมสื่อการสอน.....	78
9	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับการเตรียมการนิเทศและติดตามผล.....	81
10	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.....	83
11	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร.....	87
12	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอน.....	90
13	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียน.....	93
14	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับการนิเทศและติดตามผล.....	97
15	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร.....	100
16	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับการติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตร.....	101
	<u>ปัญหาของผู้บริหารโรงเรียน</u>	
17	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการวางแผนการจัดหลักสูตร.....	102
18	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการจัดทำแผนการสอน.....	104
19	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการเตรียมบุคลากร.....	105
20	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการเตรียมหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร.....	107

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
21	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการเตรียมสื่อการสอน.....	1 09
22	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการเตรียมการนิเทศและติดตามผล	110
23	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	111
24	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร.....	113
25	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการผลิตและการใช้สื่อการสอน.....	114
26	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการวัดและประเมินผลการเรียน....	1 15
27	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการนิเทศและติดตามผล.....	1 17
28	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการติดตามประเมินผลการเตรียม การจัดหลักสูตร.....	118
29	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการติดตามประเมินผลการดำเนินการ จัดหลักสูตร.....	119
	<u>ปัญหาของครูผู้สอน</u>	
30	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการวางแผนการจัดหลักสูตร.....	1 20
31	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการจัดทำแผนการสอน.....	1 22
32	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการเตรียมบุคลากร.....	1 23
33	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการเตรียมหลักสูตรและเอกสาร ประกอบหลักสูตร.....	124
34	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการเตรียมสื่อการสอน.....	1 25
35	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหา การเตรียมการนิเทศและติดตามผล..	1 26
36	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน...	1 27
37	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร.....	128
38	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการผลิตและการใช้สื่อการสอน....	129
39	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการวัดและประเมินผลการเรียน...	130
40	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการนิเทศและติดตามผล.....	131

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
41	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร.....	132
42	ค่าความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัญหาการติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตร.....	134

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย